چەند سەرنجێک دەربارەی ئایین و چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵیدا.. حەمید تەقوایی

وەرگێڕانی بۆ کوردی: کاوە عومەر

لە ئاڵوگۆڕەکانی سیاسییەکانی پێنج شەش ساڵی ڕابردووی کۆمەڵگاکەماندا، ئایین ڕۆڵێکی بەرچاوی هەبووە. وڵاتانی ئیمپریالیستی ڕۆژئاوا لە هێنانی خومەینی بۆ سەر شانۆ، کەڵکیان لە وەهم و خورافاتە ئایینییەکانی جەماوەری خەڵک وەرگرت و بە تەواوەتی شۆڕشیان بەلاڕێدابرد و دواجار پەسەندکردنی ڕژیمی کۆماری ئیسلامیان وەک حکومەتێکی "دژە ئیمپریالیستی و شۆڕشگێڕ" و پاشان پشت بەستن بە یاساکانی ئەم دەسەڵاتە.. شەریعەت و ئایەت و فەرمانە "ئاسمانییەکان" لە کۆنترۆڵکردنەوەی دەستکەوتەکانی ڕاپەڕین و سەرکوتکردنی بزووتنەوەی کرێکاری و کوشتاری هەزاران کۆمۆنیست و شۆڕشگێڕەکان و بە کورتی لە دامەزراندنی یەکێک لە دڕندەترین و خوێنڕێژترین دیکتاتۆرە ئیمپریالیستەکان لە سەردەمی ئێستادا، هەموو ئەم ڕاستیانە بوونی چالاکانەی ئایین لەمەدا نیشان دەدەن ئەوە قۆناغی ژیانی سیاسی کۆمەڵگاکەمانە و جێگەی تایبەتی خۆیەتی لە خەباتی چینایەتیدا. لەم قۆناغەدا نەک هەر ڕژیمی کۆماری ئیسلامی، بەڵکو هەموو هێزە سیاسییە بۆرژوازییەکانیش بە شێوەی جۆراوجۆر بە خزمەتی بەرژەوەندییەکانی هەموو ئەو چینەی کە نوێنەرایەتیان دەکەن، کەڵکیان لە ئایین وەرگرتووە.

بەڵام ئەگەر ڕژیمی کۆماری ئیسلامی لە هەموو شتێک زیاتر قەرزاری دەسەڵاتی دۆزەخی خۆی بێت بۆ پشتبەستن بە ئیسلام و کەڵک وەرگرتن لە فیقه و ڕێسا و یاسای شەریعەت لە بەهێزکردن و سەرکوتکردنی جەماوەر و دروستکردنی کەشێکی تیرۆر و خنکاندن لە کۆمەڵگادا، بەهێزە ئۆپۆزسیۆنە نا پرۆلیتاریاکانی ئەم دەسەڵاتەش بە هەمان شێوەیە، لە موجاهیدین و شورای میللی مقاوەمەت تا لیبراڵەکان کە لە بزووتنەوەی ئازادی و بەرەی نیشتمانی و پاشایەتییە ئاشکراکان ڕزگاریان بووە، ئیسلامی دەسەڵاتدار مانای تایبەتی خۆی هەیە. لە شێوەی نەوان خۆیان و "ڕژێمی ئاخوندی"ی خومەینیدا، کە شێوەیەکی نوێ و بنەماڵەی بۆرژوازیە، ئەم هێزانە وەک پەردەیەک بۆ خۆدزینەوە لە سروشتی چینایەتیی ڕژیم و هەروەها بۆ پەردەپۆشکردنی سروشتی چینایەتی و

ئامانجەکانیان سوود لە ئیسلامی دەسەڵاتدار وەردەگرن.

پاشایەتییە ئاشکراکان ئاڵای شۆڤێنیزمی ڕزیو و گاڵتەجاڕانەی فارسیان بەرامبەر عەرەب و ئایینی عەرەبی ئیسلام بەدەستەوەگرتووە، لیبراڵە تەقلیدیەکان یان پاشایەتییە شەرمەزارەکان دروشمی "جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت"یان درەوشکردووەتەوە تا ئامادەی ئیدانەکردنی هەر جۆرێک لە حکومەت کە لەسەر بنەمای ئایدۆلۆژیا دامەزراوە، و لە کۆتاییدا موجاهدین وشورا بەرگری نیشتمانی ، ئەم لیبراڵە تازە هاتووە، "ئیسلامی دیموکراسی ڕەجەوی"یان لە دژی "ئیسلامی خومەینی" بەرزکردوەتەوە. بەڵام لایەنی هاوبەشی ڕەخنەگرتن لە نیزام لە لایەن هەموو ئەم هێزانەوە، شاردنەوەی سروشتی بۆرژوازی – ئیمپریالیستیی ڕژیمی کۆماری ئیسلامییە لە چاوی جەماوەری چینی کرێکار و بەبەریکردنی بۆرژوازی و ئیمپریالیزم و ئاراستەکردنی هەموان ناڕازیبوون و دژایەتی بەرامبەر شەخسی خومەینی و ئیسلامی.جۆری تایبەتی خومەینی ئەوان لە ڕەوپاگەندەی دیماگۆژیکی خۆیاندا، هەموو تاوان و دڕندەییەکانی کۆماری ئیسلامی و هەموو ئەو سەختی و ناعەدالەتییە ئابووری و سیاسیانەی کە ئەم دەسەڵاتە بەسەر جەماوەری خۆیکدا سەپاندووە، بە "دەججالی خومەینی و گۆمڕەیی "، "کۆنەپەرستی ڕۆحانیەکان""ولایەتی فەقیە" وەسف دەکەن و بە کورتی ئەوەی کە دەیانەوێت ئایینی ئیسلام لە ژێر ناوی "ئاخوندیزم"دا جیا بکەنەوە، ئەوە دەخەنەپاڵی تا لەگەڵ کۆتایی هاتنی تەمەنی کورتی کۆماری ئیسلامیدا، لە لایەک سیستەمی سەرمایەداری و دەسەڵاتدارێتی بۆرژوازی لە ئێران و لە لایەکی دیکەوە ڕۆڵ و ئەرکی ئایین لە پاسەوانی و پاراستنی ئەم سیستەمە بە سەلامەتی و ئاسایش بمێنێتەوە. ئیمپریالیزم و سەرمایەداری، بە ئەوەی سەروەری و هەژموونی خۆیان بپارێزن، لە لایەک پێویستیان بە دیکتاتۆرییەکی دڕندانە و کوشتن و سەرکوتکردنە لە ژێر ئاڵای ئاییندا، لە لایەکی دیکەشەوە پێویستیان بە پەردەپۆشکردنی پێویستی و سیمای چینایەتی ئەم کوشتنە هەیە و سەرکوتکردن و شاردنەوەی ڕۆڵی ڕاستەقینەی ئایین لەمەدایە.بۆیە هەردوو "ئیسلامی فقهی خومەینی" و "ئیسلامی ڕەجەوی و بەنی سەدر"، هەردووکیان "حکومەت لەلایەن ئاخوندەکان" و ئیدانەکردنی "ئاخوندیزم"، یش بە تەواوی بۆرژوازی لە ئێران و لە سیاسەتەکانی ئەم چینەدا لە ڕووبەڕووبوونەوەی شۆڕش و بزووتنەوەی کرێکاری و کۆمەنیستی خواست و شوێنی خۆی هەیە. بۆیە دەتوانین ڕۆڵ و ئەرکی سیاسی ئایین لە هەلومەرجی هەنووکەیی خەباتی چینایەتی لە ئێراندا لەم ڕستەیەدا کورت بکەینەوە: سەرکوتکردن لە خزمەت ڕژیمی بۆرژوازی دەسەڵاتدار و بەلاوبوونەوەی دیماگۆگی و وەهم لە خزمەت ئۆپۆزیسیۆنی

بەرژوازی ئەم ڕژیمەدایە.

بۆیە ئەگەر بڵێین لەم بارودۆخەی ئێستادا ڕەخنەگرتن لە ڕژیمی کۆماری ئیسلامی و هێزە بەرژوازییەکانی ئۆپۆزسیۆن بەبێ تێگەیشتن و ڕەخنەی قووڵ لە ئایین و ڕۆڵ و ئەدای سیاسی لەم دۆخەدا مومکین نییە، ئەمە زیادەڕەوی ناکەین. ئەمڕۆ لە نزیکەی هەموو بوارەکانی خەباتی چینایەتیدا، هەر لە ململانێ لەسەر یاسای کار و هەڵوەشاندنەوەی ئەنجومەنە ئیسلامییەکان لە کارگەکاندا تا ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی و لە ئاشکراکردنی سیاسەت و ئامانجەکانی "ئەڵتەرناتیڤ" بەرژوازییەکانی کۆماری ئیسلامییەوە ڕژیم بە خەبات بۆ کۆکردنەوەی جەماوەر لە دەوری دیموکراسی شۆڕشگێڕانە و ڕووخاندنی ڕژێم، مامەڵەکردن لەگەڵ پرسی ئایین بووەتە شتێکی حەتمی.

بەڵام لەو قسانەی ئێمە وتمان، دەردەکەوێت کە ئەبێت حزبی ئێمە یەبلیغاتی دژ بە ئایین بکاتە بنچینەی کارەکانی لە هەموو ئەو بوارانەدا؟ ئایا خەبات لە دژی کۆماری ئیسلامی خەبات لە دژی ئیسلام دەکاتە ئامانجێکی سیاسی ئێمە؟ یان دەبێ جیاوازی بکەین لە نێوان ئایینی جەماوەر و ئایینی بەرژوازی و تەنیا بە ئاشکراکردنی " خراپ بەکارهێنانەکانی بەرژوازییەکان" لە ئایین ڕازی بین؟ و …

لەم وتارەدا هەوڵ دراوە بەبەشێوەیەکی وردتر لەکۆڵینەوە لە پرسی ئایین و ڕەخنەی پرۆلیتاری لە ئاین وەڵام بەم پرسیارانە بدرێتەوە.
١- ڕەخنەی مارکسیستی لە ئایین
تایبەتمەندی دژە زانستی ئایین
سیستەمی تیۆری ئایین و دونیابینی ئایینی، واتە ئەو کۆمەڵە پرەنسیپ و ڕێسایەی کە هەر ئایینێکی دیاریکراو لە ڕوونکردنەوەی دونیا-کۆمەڵگە و سروشت-دا دەریبڕیوە و ئەو ڕێسا و یاسایانەی کە دایمەزراندووە سەبارەت بە شێواز و داب و نەریتی و شێوازی تاک و… ژیانی کۆمەڵایەتی مرۆڤەکان، لەسەر بنەمای باوەڕبوون بە هێزێکی سەروو سروشتی و سەروو مرۆیی کە دروستکەر و فەرمانڕەوای جیهانە و زانایە و توانای بەسەر هەموو شتێک و هەموو کارێکدا هەیە. هێزێک کە هەرچەندە لە هەموو شوێنێکدا ئامادەیە و سەرپەرشتی هەموو شتێک دەکات، بەڵام زانینی عەقڵانی مرۆڤ بە تەواوی نەبوونی خۆی دیاری دەکات. هێزێک کە لە دەرەوەی بازنەی مەعریفەی هەستی و ئەزموونی مرۆڤدایە، بەڵام ئیرادەی ئەو سێبەرێک دەخاتە سەر هەموو ئەو شتانەی کە لەم بوارەدا هەن. هێزێکی خەیاڵی کە گەورەیی و دەسەڵاتی یەکسانە بە نادیارەکانی مرۆڤ.

بەم شێوەیە ئایدۆلۆژیای ئایینی، تەنیا بە پێچەوانەی زانستەوە، “دیار” بە “نادیار” ڕوون دەکاتەوە و وێنەکانی مرۆڤ سەبارەت بە هێزی خەیاڵی و دەروونی لە جیاتی نەزانینی خۆی دەخاتە سەر هێزە بابەتییەکانی جیهانی واقیع. ژیرترین کەسی ئایینی ئەو کەسەیە کە وەڵامی هەموو پرسیارێک بە “چونکە خودا ویستی” دەداتەوە و هەموو جوڵە و گۆڕانکارییەک بە ئەنجامی پەروەردگاری خودایی دەزانێت. (وەک تەنها لەسەر بنەمای ئەم پێوەرە سەرەوخەرەدایە کە حاجی ئیسلام کە نەزانترین خەڵکی سەردەمی ئێمەیە دەتوانن ناوی خۆیان بنێن “زانای گەورەو ناودار”).

ئەم دژایەتی و ڕووبەڕووبوونەوە تەواوەی نێوان ئایین و زانست دەبێتە هۆی ئەوەی کە هاوتەریب بێت لەگەڵ پێشکەوتنی زانست و لەگەڵ فراوانبوونی هۆشیاری مرۆڤ لەسەر جیهانی دەوروبەری، سیستەمی تیۆری ئایینیش بە هەمان شێوە – چ لە مامەڵەکردن لەگەڵ دیاردە سروشتییەکان و چ لە یاسا و ڕێساکانی ژیانی کۆمەڵایەتیدا .- ڕەنگی زیاتر لەدەست دەدات و زیاتر نادروست دەبێت. بەجۆرێک کە لەم سەردەمەدا هەرکەسێک ئاستێکی مامناوەندی خوێندەواری و کولتووری هەبێت، نەتوانێت گێڕانەوەی ئایینی سەبارەت بە خوڵقاندنی جیهان و مرۆڤ و پێشهات و دیاردە سروشتییەکان بە شتێکی زیاتر لە چیرۆکی خەیاڵی و خورافی پەیوەست بە سەردەمی منداڵی مرۆڤەوە، یان بە هەبوونی ئەو کەمترین بەها بە بۆچوونەکان ئایینی کۆمەڵایەتی بە نموونە سەبارەت بە چەمکی دادپەروەری لە یاسا دادوەرییەکان یان ڕێنماییە تەندروستییەکان یان سنووری مافە کۆمەڵایەتییەکانی ژنان و کۆیلەکان و هتد. بۆچی سەرەڕای ئەمەش هێشتا ئایین دەسەڵات و کاریگەری خۆی لەناو جەماوەرێکی بەرفراوان لە خەڵکی سەردەمی ئێمەدا پاراستووە، بابەتێکە کە لە خوارەوە باسی دەکەین. پێش ئەوە پێویستە ڕوونکردنەوە بدرێت دەربارەی مامەڵەی ئاتەئیسزم و مارکسیزم بە ئایین، کە هەردووکیان تایبەتمەندییەکی هاوبەشیان هەیە لە ڕەخنەگرتن لە سیستەمی تیۆری ئایین بە پشتبەستن بە دەستکەوتە زانستییەکان.

مامەڵەی ئاتەئیزم و مارکسیزم لە لەگەڵ ئایین

ڕەخنە لە ئایین وەک سیستەمێکی تیۆری سەبارەت بە دیاردە سروشتی و کۆمەڵایەتی و یاساکان تایبەت نییە بە مارکسیزم. هەر قوتابخانەیەکی هزر و دونیابینی نائایینی، تا ئەو ڕادەیەی پشت بە زانستی جیهان و دەستکەوتە زانستییەکانی مرۆڤ ببەستێت، بەهەمان ڕادە دژایەتی ئایین دەکات. ئەم جۆرە قوتابخانانە زۆر پێش مارکس دامەزراون و گەشەیان کردووە، بەتایبەتی بیرمەندان و زانایانی

بۆرژوازی. بۆرژوازی شۆڕشگێڕی ئەوروپا لە سەدەی هەژدەهەمدا، بە دوای ئەو ڕێنیسانسە زانستی و کولتوورییەی کە چەند سەدەیەک لەمەوبەر لە ئەوروپا دەستی پێکردبوو، توانی لە جیاتی ئیسکۆلاستی سیستەمی کڵێسا و دەستکەوتەکانی لۆژیک و ئینسانی، میتۆدی زانستی جیهان دابنێت حیکمەت لەبری خورافاتە پیرۆزەکانی سەدەی ناوەڕاست، و بەمجۆرە ماتریالیزم و بێدینیی ئەو قوتابخانانە پەرە پێدەدات کە وەک خودی ئایینەکە کۆن بوون و هێز و دەسەڵاتی نوێی پێببەخشێت.

هەروەها مارکسیزم ئایدۆلۆژیایەکی ماتریالیستی و بێدینیشە. واتە باوەڕی بەو حەقیقەتە هەیە کە یەکەمیان هیچ هێزێک لەدەرەوەی سروشت و کۆمەڵگە و سەرووی ئەو هێزەوە نییە و دووەمیش هەموو بیروباوەڕە و عەقڵیەتی مرۆڤ، واتە کولتوری مرۆڤ بە مانای فراوانی وشەکە چی دەگەیەنێت — قوتابخانەی جۆراوجۆری فەلسەفی و بەچوونە زانستییەکان و ئەخلاق و داب و نەریتی کۆمەڵایەتی ئایین و هونەر و هتد دەخوڵقێنێت، لە ماددە و بارودۆخی ماددی ژیانی مرۆڤەوە سەرچاوەی گرتووە، لە پەیوەندی بابەتیی مرۆڤ لەگەڵ سروشت و لەگەڵ یەکتر. بۆیە مارکسیزم لە پرەنسیپ و بناغەکانیدا دژایەتی هەر جۆرە ئایین و شێوازێکی بیرکردنەوەی ئایینی دەکات. بەڵام وەک چۆن مارکسیزم لە ماتریالیزمی ئەبستراکت، یان ماتریالیزمی میکانیکی تێدەپەڕێت، ڕەخنەی مارکسیستیش لە ئایین تەنیا لە بەباوەڕیدا سنووردار نییە.

میتۆدی دیالەکتیکی مەعریفەی مارکسیستی، نەک هەر وەک ئایدۆلۆژیایەکی خورافات و خەیاڵی، بەڵکوو وەک دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی کە پێویستییەکی دیاریکراوی هەبوونی هەیە، دەکۆڵێتەوە و شیکاری دەکات. ئەو پێویستییە بابەتیی و واقیعیانە دەزانێت و ڕوونی دەکاتەوە کە بوونەتە هۆی دروستبوون و مانەوەی خورافات و وەهمە ئایینییەکان و لەسەر ئەو بنەمایە ڕەخنە لە ئایین دەگرێت. بە واتایەکی تر ڕەخنەی مارکسیستی لە ئایین لە ڕەخنەی خۆی وەک ئایدۆلۆژیا و سیستەمێکی بیرکردنەوە لە خۆیدا تێدەپەڕێت، ئەو ئایدۆلۆژییە ئاسمانییەی کە ڕەتدەکرێتەوە چونکە خورافات و وەهم و خەیاڵە و قووڵتر دەچێتەوە و دەبێتە ڕەخنەیەک لە ئایینی زەمینی، ڕەخنەیەک لە ڕۆڵ و پێویستی کۆمەڵایەتی ئایین فراوان دەبێت. تایبەتمەندیی ڕەخنەی مارکسیستی لە ئایین، واتە جیاکردنەوەی لە ڕەخنەی ئاتەئیستی بۆرژوازی، لەم خاڵەدایە.

هۆکارەکانی هەبوونی ئایین

بۆئەوەی شەڕێکی قووڵ و پرەنسیپمان لەدژی ئایین هەبێت، پێویستە وەڵامی ئەو پرسیارە بدەینەوە کە بۆچی ئایین سەرەڕای ناعەقڵانیی و

نالۆژیکیی پرەنسیپ و ڕێساکانی و سەرەڕای دژایەتییەکی ئاشکرای وەهمە ئایینییەکان لەگەڵ واقیع و ئەزموونە بابەتییەکانی جەماوەری خەڵک ، لە ماوەی سەدە یەک لە دوای یەکەکاندا لەنێو جەماوەردا کاریگەری هەبووە؟ ئایا هۆکارەکە تەنها نەزانینی خەڵکە؟ ڕوونە کە ئەم وەڵامە ماتریالیستییە کێشەکە نییە. باوەڕبوون بە ئایینی خۆی هەمان نەزانیە و ناتوانیت وەڵامی نەزانیش بە نەزانی ڕوون ناکرێتەوە. مارکسیزم فێری ئەوە دەکات کە عەقڵیەتی مرۆڤەکان دەرئەنجام و ڕەنگدانەوەی بابەتگەرایی ژیانیانە؛ بۆیە پێویستە ئەوە تێبگەین کە عەقڵیەتی ئایینی و هەزاران ساڵەی باوەڕی مرۆڤ بە خودا و سەروو سروشتی ڕەنگدانەوەی کام هەلومەرج و پەیوەندییە کۆنکرێتییەکانە لە ژیانی کۆمەڵایەتیدا.
ئەنگڵس بەرۆشنی وەڵامی ئەم پرسیارە دەداتەوە:

“تەواوی ئایین… هیچی تر نییە جگە لە ڕەنگدانەوەی خەیاڵی لە مێشکی مرۆڤدا ئەو هێزە دەرەکیانەی کە ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤەکان کۆنتڕۆڵ دەکەن، ڕەنگدانەوەیەک کە هێزە زەمینییەکان فۆڕمی هێزی سەروو سروشتی وەردەگرن” دژی دۆهرینگ(Ante Doering).
مرۆڤی سەرەتایی ملکەچی سروشتە. هێزە سروشتیی□کان کە سروشت و بنەچە و ئەرکیان بە تەواوی نادیارە بۆ مرۆڤ، زاڵن بەسەر هەموو لایەنەکانی ژیانیدا. بێدەسەڵاتی و لاوازی ڕەهای مرۆڤ بەرامبەر بەو هێزانە وا دەکات خودا دروست بکات و پەنایان بۆ ببات. هەوڵ دەدات بە پیرۆزکردن و ستایشکردن و بە قوربانیدان و لەخۆبردویی، دڵی خوداکان ڕازی بکات و بەم شێوەیە سروشتی تووڕە دەخاتە ژێر کاریگەری خۆیەوە. بەڵێ، ئایین، وەک مارکس دەڵێت “بوونەوەری مرۆڤ خستووەتە کێشە”.

بەڵام ئەگەر خوداوەند و ئایینە سەرەتاییەکان بوونی خۆیان قەرزاری لاوازی و نەزانی مرۆڤ لەبەرامبەر بە سروشت بوون ، مانەوە و بەردەوامی بیروباوەڕی ئایینی لە شێوەی ئایینە ئاڵۆزترەکاندا قەرزاری ئەو هێزە کۆمەڵایەتیانەیە کە لەگەڵ پەرەسەندنی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی و سەرهه□□دانی چینەکان و باڵادەستی پەیوەندییە چینایەتییەکان لە کۆمەڵگادا ژیانی خەڵک بەڕێوەدەبات.

بۆ مرۆڤ توندوتیژی چینایەتی کەمتر نییە لە توندوتیژی ترسناک و نهێنی و نەناسراوی سروشت. کەسێک کە ژیانی کۆمەڵایەتیی ملکەچی پەیوەندی و بۆنەکانیان بێت کە وا دیارە بەتەواوی لەدەرەوە و سەربەخۆ لە ئیرادەی خۆی مامەڵە بکات، بە ناچاری وا دەکات ئیرادەی خودا لە مێشکی خۆیدا حوکمڕانی کۆمەڵگا بکات و چارەنووسی خۆی بە

ژێردەستەی ئیرادەی خۆی دەزانێت، بەجۆرێک کە بەم شێوەیە ، پاساو و چەمک و ئامانجێکی ئاسمانی بە نەزانی و بێدەسەڵاتی و ترسی زەمینی خەت بدە. مرۆڤ کە لە تەسکی پەیوەندی چینایەتیدا گیری خواردووە، لە ئاسمانەکاندا بەدوای ئازادی و ڕزگاری خۆیدا دەگەڕێت. خودا دەبێتە بەرجەستەی کامڵبوونی مرۆڤی ناتەواو و نامۆ لەسەر زەوی، دادپەروەری ئیلاهی تۆڵەی نادادپەروەری کۆمەڵایەتی دەکاتەوە، بەهەشتی ئاسمانیش قەرەبووی ئازارەکانی دۆزەخ دەکاتەوە کە مرۆڤ لەسەر زەوی بۆ خۆی دروستی کردووە. بە درێژایی مێژووی کۆمەڵگا چینایەتییەکان هۆکاری بابەتیی و پاشخانی کاریگەریی ئایین لە نێو جەماوەری ستەملێکراو و ئیستغلالکراودا جگە لەمە هیچ نەبووە.

لینین سەبارەت بە جیهانی سەرمایەداریی سەردەمی ئەمە بەم شێوەیە ڕوون دەکاتەوە:

"ترس خوداوەندەکانی دروست کردووە." ترس لە هێزی شاراوەی سەرمایە – شاراوە چونکە کردارەکەی پێشبینی ناکرێ لەلایەن جەماوەرەوە، هێزێک کە لە هەموو هەنگاوێکدا بە ئیفلاس و وێرانکاری "لەناکاو" و "چاوەڕواننەکراو" و "بەڕێکەوت" هەڕەشە لە ژیانی کرێکار و بازرگانە بچووکەکان دەکات .و سواڵکردن و هەژاری و لەشفرۆشی و مردن لە برسێتی دەهێنێتە پشتیەوە – ئەمە ڕەگی ئایینی هاوچەرخە کە ماتریالیست دەبێت لە پلەی یەکەمدا لەبەرچاوی بگرێت،..." (بابەتی حزبی کرێکاران سەبارەت بە ئایین)
لەو قسانەی تا ئێستا، ئەوە دەردەکەوێت کە هەتا کۆمەڵگەی چینایەتی بوونی هەبێت، ئایینیش بوونی دەبێت و تەنیا کاتێک کە ئیستغلالکردنی مرۆڤ لە مرۆڤ و جیاکاری و نایەکسانی و بێ یاسایی و نائەمنی کۆمەڵایەتی و ئابووری کە لە ئەنجامدا دروست دەبێت لە کۆمەڵگا دوور بخرێتەوە ، و مرۆڤەکان، بە ئیرادەی ئازاد و هۆشیارانەی خۆیان، دەتوانن زاڵ بن بەسەر ڕێکخستنی کۆمەڵگادا و کۆنترۆڵی چارەنووس و چارەنووسی ژیانی خۆیان بکەن، تەنیا لە دۆخێکی وادا، هیچ شوێنەواری ئایین، ئەم هاوڕێ و بەردەوامی ئیستغلالکردنە نامێنێت و ستەمکاری چینایەتی. بە واتایەکی تر لەناوبردنی تەواوەتی ئایین تەنها بە سڕینەوەی سیستەمی چینایەتی مومکینە. بەڵام ئەمە هێشتا نیوەی واقیعەکەیە، نیوەکەی تر ئەوەیە کە کۆمەڵگای چینایەتی پێویستی بە ئایین هەیە – هەروەها هەموو لایەنەکانی ئەو کولتوورە ئایدیالیستییەی کە دروستی کردووە – بۆ پاراستن و مانەوە.

پەیوەندی نێوان بابەتییەت و سوبژەکتیڤییەت پەیوەندییەکی یەکلایەنە

نییە. عەقڵییەتی مرۆڤ – جا ڕە ڕەنگدانەوەی ڕاستەقینەی ھەلومەرجی بابەتیی ژیان بێت وەک بۆچوون و دەرەنجامە زانستییەکان، یان ڕەنگدانەوەیەکی شێواو و خەیاڵییە وەک وەھم و خورافاتە ئایینییەکان – تەنیا ڕەنگدانەوەیەکی پاسیفی واقیعی ژیانیان نییە، بەڵکو لە بەرامبەردا کاریگەری لەسەر پرۆسەی بابەتیی ژیانی مرۆڤ دەبێت. ئایین، وەک بەشێک لە کولتووری ئایدیالیستی باڵادەست لە کۆمەڵگەیەکی چینایەتیدا، دەرئەنجام و کاریگەریی پەیوەندییە چینایەتییەکانە و لە ھەمان کاتدا پارێزەر و پارێزەری ئەو پەیوەندیانە. نەبینینی ھەریەکێک لەو دوو لایەنە تێگەیشتن و نزیکبوونەوەیەکی میتافیزیکی – لە لایەک خۆبەخشی و لە لایەکی دیکەوە دیتەرمینیزم – بەرامبەر بە ئایین نیشان دەدات و دەبێتە ھۆی ھەندێک لادان و لادانێکی سیاسی لە شێوەی دژی ئایین، کە لە لاپەڕەکانی داھاتوودا لێی دەکۆڵینەوە. بەڵام پێش ئەوە پێویستە لە باسەکەماندا لە ناسینی ئایینی ئاسمانی و ھۆکار و بەستێنە بابەتییەکانی بوون و مانەوەی ئەو لە باسەکەماندا تێپەڕین و دیراسەی ئایینی زەمینی و ڕۆڵ و ئەرکە کۆمەڵایەتییەکەی بکەین.

ڕۆڵ و ئەرکی کۆمەڵایەتی ئایین

ئایدۆلۆژیای خەیاڵی ئایین لە شێوەی دیاردە و دامەزراوەیەکی کۆمەڵایەتی بابەتیدا بەدی دێت و ئەرکێکی دیاریکراو لە خزمەت ئەو شتەدا ھەڵدەگرێت کە بوونی خۆی قەرزاری ئەوەیە، واتە پەیوەندییە چینایەتییەکان لە کۆمەڵگادا. ئەم فۆرمە زەمینییەی ئایین دیاردەیەکە کە پێکھاتووە لە: پیاوانی ئایینی یان پلەبەندی و ڕێکخستنی نوێنەرانی خودا لەسەر زەوی؛ فیقه و شەریعەت، واتە ڕێسا و ڕێنمایی سەبارەت بە ماف و پەیوەندییە کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکان و تەنانەت ژیانی تایبەتی ئەندامانی کۆمەڵگا، کە تا ڕادەیەکی دیاریکراو لە کۆمەڵگادا جێبەجێ دەکرێن؛ دامەزراوە ئایینییەکان لەوانەش گۆڕ و مەزارگە پیرۆزەکان و ئیمامزادەکان، پەرستگاکان و مەزارگە، موڵک و ئیمکاناتی ئەوقاف و ھتد؛ نەریت و ڕێوڕەسمی جۆراوجۆری ئایینی بە بۆنەی جەژن و ماتەمینی و لەدایک بوون و مردن و ھاوسەرگیری و جیابوونەوەی ئەندامانی کۆمەڵگا؛ وە لە کۆتاییدا ئەوقاف و پێشکەشکردن و فیدیە و باج لەم جۆرە (وەک خومس و زەکات و مافی ئیمام و… ھتد لە ئیسلامدا) کە خەرجی ژیانی پیاوانی مشەخۆری ئایینی و پاراستنی دامەزراوەی ئایینی دابین دەکات.

ڕۆڵ و ئەرکی کۆمەڵایەتی ئەم سیستەمە بەرفراوان و درێژخایەنە لە پاساودان و چەسپاندنی چەوساندنەوە و ئیستغلالکردنی چینایەتیدا

کورت بکرێتەوە. تایبەتمەندی سەروو سروشتی و سەروو مرۆیی ئایینی ئاسمانی، وەک □□و□سمێکی پیرۆز کە یاسا و ڕێساکانی لەبارەی ژیان و لە دیاریکردنی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی مر□قدا گوێڕایەڵی ئەرک و سەرپێچی هەڵنەگرە، دامەزراوەی زەمینی ئایین دەکاتە یەکێک لە توانا و ئیمکاناتی□ ب□شومارەکان بۆ گێڕانی ئەم ڕۆڵە بەهرەمەند دەکات لێرەدا ئاماژە بە گرنگترینی ئەم توانایانە دەکەین.

ئایین بەرگریکارو پاساو دەری چەوسانەوە و ستەمی چینایەتیی□
لە هەموو ئایینەکاندا نایەکسانی کۆمەڵایەتی و ئابووری و جیاکارییەکان کە بەهۆی سیستەمی چینایەتییەوە دروست دەبن، بە خودایی و موقەدەری ئیلاهی دادەنرێت و شەرعییەتی پێدەدرێت. باوەڕبوون بەوەی کە هەژاری و بێبەشی یان خۆشگوزەرانی و سەروەت و سامانی هەر مر□ق□ک دەرئەنجامی ئیرادە و پەروەردگاری خودایە و دادپەروەری ئیلاهی سزای ستەم و نادادپەروەرییە کە مر□ق□کان بەرامبەر یەکتری دەکەن، بەرەنگاربوونەوەی چەوساندنەوە و جیاکاری چینایەتیش یەکێکە وەسەرپێچیە بە ویستی خودا دەبێتە هۆی کردەوەی بێ ئەنجام و بێهودە و لێرەوە دەبێتە هۆی سەبر و لێبوردەیی و ملکەچبوون و گوێڕایەڵی کرێکاران و ئاسانکاری ویژدان و ڕەزامەندی ئیستغلالکاران.

“ئەوانەی بەدرێژایی ژیانیان زەحمەتیان کێشاوە و لە هەژاریدا ژیاون، لەلایەن ئایینەوە فێری ئەوەن تا لەسەر زەوی بن سەبر و گوێڕایەڵی بمێننەوە و بە هیوای پاداشتی ئاسمانی ئاسوودە بن، بەڵام ئەوانەی بە کاری ئەوانی تر دەژین ئەوانن.” فێری ئاین دەکرێت کە بەخشندە بن لەکاتێکدا لەسەر زەوین. بەم شێوەیە ئایین ڕێگەیەکی زۆر هەرزانیان پیشان دەدات بۆ پاساودانی بوونیان وەک چەوسێنەران و بلیتێکیان پێدەفرۆشێت بۆ ئاسوودەیی لە بەهەشتدا بە نرخێکی مامناوەند” (سۆسیالیزم و ئایین – لینین)
جگە لەوەش ئایین ڕۆڵێکی ڕاستوخ□ و □استقینەتر لە “پەروەردە و ڕێنمایی” لە پاڵپشتیکردنی ستەم و چەوساندنەوەی چینایەتیدا دەگێڕێت. ئەگەر لە ئایەت و دابونەریتی ئایینیدا لە دونیای تردا پەیڕەوی و گوێڕایەڵی چەوسێنەران بە بەڵێنی بەهەشتەوە دراوە، لەبری فیقه و یاسا شەریعەتەکان، تۆڵەی سەرپێچیکردن لە چەوسێنەران و ڕاپەڕین دژی بەرژەوەندییەکانیان لە دونیادا بە سنوور و سزا دەدرێت . بەم شێوەیە ئایین بە شێوەیەکی کردەیی و ڕاستوخۆ ئەرکی بەرگریکردن لە چەوسانەوە و پاراستنی بەرژەوەندی چەوسێنەران دەگرێتە ئەستۆ. لە سەردەمی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی لە ئێران،

ئــــــاینی ئیسلام ، بە تـــــایبەت لە بەجێگەیانــــدنی ئەو ئەرکەدا.دەستبەرداری هیچ شتێک نەبووە

ئایین بە سروشتی خۆی دژە دیموکراسییە:

بناغەی هەر جۆرە ئایینێک گوێڕایەڵی بە ئەملاو ئەولایە بە خودا و پابەندبوونی توندە بە فەرمان و یاساکانی خوداوە و ئەمەش هیچ مانایەکی تری نییە جگە لە نکۆڵیکردن لە مافی ئاشکرا و بێ گومانی مرۆڤ بۆ دیاریکردنی چارەنووس و پێشهاتەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی و تەنانەت تایبەتی خۆی و ڕادەستکردنی ئەم مافە بە خودا.

ئایین نەک هەر دان بە ئیرادەی خەڵکدا نانێت لە دیاریکردنی مافە کۆمەڵایەتییەکان و دانانی یاسادا- جا پەرلەمانی بێت یان شورایی- بەڵکو ئەم مافە بە تەواوی هی خودا و نوێنەرانی لەسەر زەوییە، واتە پیاوانی ئایینی و پاپا و قەشە.و ئایەتوڵڵا و حوجەتولئیسلام، و بانگەوازی خەڵک دەکات بۆ گوێڕایەڵی ئەوان. ئەم تایبەتمەندییەی ئایین دەیکاتە ڕەوڕەسمێکی دۆگماتیک و نەگۆڕ، سەربەخۆ و باڵاتر لە ئیــرادەی خەڵـــک و نکۆڵیکـــردن لە ســـەرەتاییترین مـــافە دیموکراسییەکانیان، و دەیخاتە لەڕووبەڕووبونەوە و دژایەتییەکی تەواو لەگەڵ دیموکراســـی بە مانـــا گشتییەکەی، تەنـــانەت بە مانـــا بۆرژوازییەکەیشی. دیکتاتۆری ئیسلامی ئێران لەم کەیسەدا چەندین نمـــوونەی هەنــاوەتەوە کە دیارترینیـــان داڕشتـــن و پەســـەندکردنی گاڵتەجاڕانەی پڕۆژە یاسای تۆڵەسەندنەوە و یاسای کاری ئیسلامییە.

ئایین هۆکاری دووبەرەکییە لە نێوان جەماوەردا:

تا ئەو شوێنەی پەیوەندی بە مافە کۆمەڵایەتی و تاکەکەسییەکانەوە هەیە، مەبەستی هەر ئایینێک واتە مرۆڤ یان ئەندامانی کۆمەڵگە، تەنها باوەڕدار یان باوەڕدارانی هەمان ئایین. چەمکی ئایینی دادپەروەری و یەکسانی – تەنانەت ئەگەر ئەو جیاکاریانەی کە بە پێی پێگەی چینـــایەتی و بڕی سامـــانی تاکەکـــان لە حـــوکمی یاسـایی ئایینەکاندا هەن لە بەرچاو نەگرین- بەڕاستی یەکسانییە لە نێوان ئەم باوەڕداران و نەک هەموو مرۆڤەکان. بۆ نموونە ڕێسا و یاساکانی فیقهی ئیسلامی له هه موو بواره مه ده نی و دادوه ڕی و ته نانه ت تاکه که سیه کاندا ته نیا باس له مافه کانی موسڵمانان ده که ن و له پێگه یه کی ته واوی باڵاتر و ئیمتیازدارتر له ناموسڵمانان داده نێن. جگە لەوەش لە هەمـوو ئایینەکانـدا – بە ئیسلامیشەوە و بەتــایبەتیش لە ئیسلامــدا – ژن و پیـاو مـافی یەکسانیـان نییە. بە واتایەکی تر لە ڕووی مافە کۆمەڵایەتییەکان و مافی تاکەکەسیەوە، هەر ئایینێکی دیاریکراو جیاوازییەکی تەواو ناکات نەک تەنها لە نێوان پەیڕەوانی خۆی و پەیڕەوانی ئایینەکانی دیکەدا – و بێگومان

هموویان کافرن – بکو نیوی پیوانیشی، وات ، پیاوان (یان بپی قورئان مسلمین و مؤمینین).ل نیوکی تری (مؤمنات ومسلمات) جیا دکاتوو و ب باتریان دزانت.

ئم دابشبوون یاسایی مرڤکان ل کمگادا ب پی بیروباوی ئایینی و گزکانیان هیمیش و ب درژایی مژووی کمگا چینایتیکان بیانوویکی گونجاو و کاریگری ب چوسنران خساندوو ب ئوی دووبرکی ل نوان جماوری خکدا دروست بکن.

ئایین بربستک ل برامبر هر جر گانکاری و برو پشچونکدا:
جگ لو فاکترانی ک ل سروو ئاماژمان پدا، تنیا ئو استییی ک مژووی سرهدانی ئایینکان – وک وسمکی دگماتیک و پیرز ک مرڤ مافی بشداتیکردنیان نی تدا- دگتوو ب نزیکی دوو هزار سا لموبر، ب ئایینی تایبت مندیکی کنپرستان و برو دواوگانو دبخشت. ئگر هر ئایینکی مزهبی بیوت ب دسزی ب بچوون و نمایی کنکانی خی بمنتوو – ک زرجار تنانت ل پشت دستکوت کولتووری و زانستییکانی شارستانیتی سردمی خیوی – ناتوانت وک بربستک برنگاری گانکارییکمایتییکان و پرسندنی بارودخی ژیانی مرڤ نبتوو. و خوازیاری پاراستن و جخستنی کولتوور و سیستمی کن لبردم بیرکردنو و پیوندیی نویکاندا نبت.

دژایتیی سرسختانی ئایینی مسیحی لگ بیرک و هزری نو و ئشکنج و کوشتنی بیرمندان و زانایان للاین کنیسوو ب درژایی مژووی سدکانی ناوراست و دوژمنایتی “موجتهیدکان” و “زانایان” ل ئران ب درژایی سدی ئستا و ب تایبت دوای حوکمی کماری ئیسلامی، ب هموو نگ و نیشانکانی کولتوور و شارستانیتی ئینسانی ئم، نموونی برنگاری ئایین و بیرکردنوی هزری بردبووی ئاینی دژ ب پشکوتن و پرسندن.

ئم توانا و گونجاویان ک تنها ل سروو ئاماژمان ب گرنگترینیان کردوو، ئایین دکن ئامرازک ب پاساوهنانو و پاراستنی ستم و چوسانوی چینایتی. هموو ئایینکی مزهبی،

ئەگەر لە چیرۆک و فەرموودەکانیشیدا، ڕەنگێکی لە ئاهو حەسرەتی چەوساوەکاندا هەبێت، لە ژیانی واقیعی و وەک دامەزراوەیەکی کۆمەڵایەتی، دەبێتە بەشێک لە ئامێری حکومەت و ڕۆڵ و ئەرکی ڕازاندنەوە و ڕازاندنەوەی واقیعەکەیە لە ستەم و ئیستغلالکردن بە بەرگەکەوە، لە ڕۆحانیەت و ئەخلاقی ئایینیەوە، بە شەرعیەتدان بە سیستەمی کۆمەڵایەتی هەبوو و بانگەوازی کەیلە و قوربانیانی ئەم سیستەمە دەکات بە گوێڕایەڵی و تەحەمولکردن و ملکەچبوون.

ڕۆڵی ئیسلام لە ئیمپراتۆریەتی ئیسلامی و کەنیسە و مەسیحیەت بە درێژایی سەردەمە تاریکەکانی سەدەکانی ناوەڕاست و هەروەها ئەدای پاپا و ڤاتیکان و ئیسلام و خومەینی لە جیهانی سەرمایەداریی ئەمڕۆدا، جگە لەمە هیچی تر نەبوو و هەیە.

لێرەدا ڕەنگە بەشێک لە خوێنەران ئاگادارمان بکەنەوە لەوەی کە لە قۆناغە جیاوازە مێژووییەکاندا ئایین ڕۆڵێکی پێشکەوتنخوازانە و ڕیشەیی گێڕاوە و هەر بۆیە ئەنجامەکەمان هەمیشە هەموو مەزهەب و لقە ئایینیەکان ناگرێتەوە. بەو پێیەی ئەم بۆچوونە ساڵانێکە لە نێو ڕۆشنبیران و هێزە سیاسییە بۆرژوازییەکاندا کاریگەری هەبووە و بەتایبەتیش سازمانی موجاهدینی خەڵک یەکێک بووە لە بەرگریکار و لایەنگرانی سەرسەختی، پێویستە بە ڕوونی ڕۆڵ و ئەرکی ئایینی بەناو پێشکەوتنخواز و شۆڕشگێڕ پێناسە کراوە. هەروەها لێکۆڵینەوەی بە بکەین

“ئاینی ڕادیکاڵ” ئایدۆلۆژیای ستوونی پێنجەمی چەوسێنەرانە لە نێو جەماوەردا

گومانی تێدا نییە لە قۆناغی مێژوویی ڕابردوو و تەنانەت تا ڕادەیەک لە سەردەمی ئێستادا، هەندێک جوڵانەوە و بزووتنەوەی جەماوەری بە هۆکاری جۆراوجۆر ڕەنگێکی ئایینیان وەرگرتووە. بەڵام ئەمەش ڕاستییەکی حاشا هەڵنەگرە کە تا ئەو ڕادەیەی کە ئەم جۆرە بزووتنەوە فۆرمێکی ئایینیان گرتۆتە بەر و بە زمانی ئایین ئارەزوو و ئامانجەکانیان دەربڕیوە، هەر بەو ڕادەیەش لە ئامانجە شۆڕشگێڕی و جەماوەرییەکانی خۆی دوور کەوتوونەتەوە و توانای لەدان و بەلاڕێدابردنی لەواندا زیاد دەکات. خودی هەبوونی بزووتنەوەیەکی جەماوەری لە ژێر ئاڵای ئاییندا دەربڕی ئەو ڕاستییەیە کە جەماوەر تێگەیشتنێکی ڕوونی نییە لە بەرژەوەندیی ڕاستەقینەی خۆی و هەلومەرجی ڕزگاربوونیان لە کۆت وبەندی چەوسانەوە هەرچەند بە ئازادی و ڕزگاری خۆیان ڕاپەڕیون، بەڵام هێشتا وەهمی خۆیان بە ئاین لەدەست نەداوە و تەنانەت تا ئەو ڕادەیەش لەسروشت و ڕۆڵ و

سیمای کۆنەپەرستانەی کەیلایەتی ئایینیش وشیار نەبوونەتەوە کە نەیگەڕێ بە وەسیلەی دەربڕینی ئارەزوو ئامانجە شۆڕشگێڕییەکانیان. ئەم دژایەتییە لە نێوان وەهم و متمانەی جەماوەر بە ئایین لەگەڵ ئامانج و ئارەزووە شۆڕشگێڕییەکانیان، یان لە ڕاستیدا دژایەتییەک لە نێوان تەوەری شۆڕشگێڕانە و ناوەڕۆکی بزووتنەوەیەکی جەماوەری بە شێوەی دەربڕین و فۆرمە ئایینییەکەی، تۆوی بەلاڕێدابردن و شکست لە نێوان ئەم جۆرە بزووتنەوانەدا پەروەردە بکەن. لە ڕاستیدا بزووتنەوەیەک کە پێویستی بە خودایە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی، توانای ئەوەیشی هەیە لە پێناو خودا دەستبەرداری ئامانجەکانی بێت و ببێتە ئالەتی دەست وئامرازێک بۆ یەکلاکردنەوەی حساباتی چینە دەسەڵاتدارەکان و ئامرازێک بۆ شەڕی ناو خێزانی ئەو چەوسێنەرانەی کە هەمیشە خودا و نوێنەرەکانی لەسەر زەووی لەگەڵیاندان ، چونکە هەمان ئەو وەهمانەی کە دەبنە هۆی ئەوەی جەماوەر پەنا بۆ ئایین ببات بۆ گەیشتن بە خواست و ئامانجەکانی، بەهەمان شێوە ئەو توانا و دەسەڵاتەش دەداتە چینی دەسەڵاتدار کە بە پشت بەستن و لە ڕێگەی ئاینەوە، لەگەڵ هەموو تایبەتمەندی و توانای کۆنەپەرستی دەرونی و توانا بابەتییەکان.و ماددییەکانی ، بە شێواندن و بەلاڕێدابردنی خەباتی جەماوەر، داماڵینی لە ناوەڕۆکی شۆڕشگێڕانە و دواجار بەرەو شکست بردنی. بۆیە هەر بزووتنەوەیەک، چەندە ئاینی بێت، هەرچەندە بیەوێت بە ئاینی بمێنێتەوە و لە ڕێگەی ئایین و دەوروبەری ئاینەوە خۆی دەرببڕێت، بزووتنەوەیەکی شۆڕشگێڕانە نییە، بەڵکو بزووتنەوەیەکی جەماوەری کوێر و دواکەوتووە کە لە کۆتاییدا خزمەت بە دوژمنانی ئەو جەماوەر و چینەکانی دژە شەڕدا دەبێت. کەواتە بوونی ئایین لە بزووتنەوەیەکی جەماوەریدا ئاماژەیە بۆ سروشتی ڕادیکاڵی ئایین، بەڵکو بە پێچەوانەوە نوێنەرایەتی لاوازی و دواکەوتووییەکان و لایەنە کۆنەپەرستانە و دژە شۆڕشگێڕییەکانی ئەو بزووتنەوە جەماوەرییە تایبەتە نیشان دەدات.

بەڵام ئەگەر پەنابردنی جەماوەری خەڵک بۆ ئایین بۆ گەیشتن بە ئامانج و داواکارییە شۆڕشگێڕانەکانیان لە نەزانی و وەهمەکانیانەوە سەرچاوەی گرتبێت، بۆ ئەو توێژ و چینە کۆمەڵایەتیانە و ئەو کەسایەتی و هێزە سیاسیانەی نوێنەرایەتیان دەکەن بە هۆشیارییەوە هەوڵی گۆڕینی ئایین دەدەن بۆ ئایدۆلۆژیای خەبات و ناڕەزایەتی. کێشەکە ڕەهەندی تری هەیە. مێژوو هەمیشە بە ڕوونی ئەو ڕاستییەی دەرخستووە کە پێش هەموو شتێک ڕەخنە و ناڕەزایەتیی ڕابەران و هێزە سیاسی و ئاینییەکان- چ لە ڕابردوو و لە بارەی پێغەمبەر و ئیمام و پارێزگار و ڕێبەرانی ئاینی و ئەمڕۆش لە کەیسی هاوشێوەی خومەینی و موجاهیدین- بە بارودۆخ و

پانرە هنووکییکان.و هکارکانیان ب گین و ژرژوورکردنی ئو، تواو جیاوازی ل خن و نازایتی جماوری ستملکراو و چوساودا، هر بی ئو ئامانجانی ک بدوایاندا دگن و ئو خباتی ک ب گیشتنیان پیو سرقان ئم ئامانجش ناتوانت کمترین خای هاوبشی هبت لگ خباتی جماوردا. دووم: ئم کسایتی و هزی ئایینییانی- ل پغمبرانو تا خومینی و جوی- پنا ب ئایین دبن، نک لبر باو و ئیمانی خیان ب هز و دستاتی زگاری بخشی ئایین، بکو لبر ئوی ب ئامرازکی گونجاوی دزانن ب ککردنو و بجوخستنی جماور .- یان بپی ئایتکان و نریت ئاینیکان خکی ئاسایی لئاستی ئامانج و برژوندی چینایتی خیان دزانن. ل نو سرک هز عربکان ل سرتای ئیسلامو تا دگات فتحکانی خلیف ئیسلامییکان و ل جنگ سلیبییکانو تا شی ئستای ئران و عراق، سرکرد و حزب سیاسیی ئایینییکان همیش جماوریان ل دژی جماور و ل پناو خزمتکردنی برژوندی چینایتی دوژمناندا ئامادکردو. ئوان همیش هویان داو ک ووخسارکی شگان و جماوری ب ئایین بدن ل پناو اکشانی جماوری نازی و ستملکراودا، ل کاتکدا ل میدانی استقینی خباتی چینایتیدا و ئدای ئایینی "جماوری و شگ"کیان، هر وک فاشیزم و گزپرستی،جگ ل ککردنوی جماور ل دژی برژوندی و خواست استقینکانیانی خیان شتکیتر نبوو. استییکی ئوی ک ئایینی نازی، یان ئوی پی دوترت "ئاینی ادیکا و شگ"، ب بوون ل ئپزسین و ب داپشینی ووش و شرمنکی ل پشت دمامکی پشتیوانی ل ستملکراو و ببشکانو، دتوانت پای پنجمی چینچوسنر و کنپرستکان.چون ناو جماوری خک و زر کاریگرتر و کاراتر بن ل هر ئامرازکی تری ستم و فریودان و ل کاتی مترسیدا، ک تنانت ل سرنزی ووت و تپ و تانکی و دشک دروست نکراو، ب ئوی بت پارزر و زگارکری هزموونی ئابووری و سروری سیاسی چوسنران .

ئزموونی شی ئران و ئو جگایی ک ئم ئیسلام ل سیاستی دژ شش و سرکوتگرانی واتانی ئیمپریالیستی ئژئاوادا دزیویتیو، نموونیکی زیندوو و ووونی ئم و ئدایی ئایینی نازی. ل ئران سانک بر ل شش، ئیسلام ئائی خباتی شنبیران و هز بچووک برژوازییکان بوو ک ل ژر فشاری سرمایی گور و ئیمپریالیزم و ل گشنیگای کنپرستان و دواکوتووو دژ ب ئیمپریالیزم نازایتیان دربی و ل

ڕاستیدا لەگەڵ ئەو گۆڕانکارییە ئابووری و کۆمەڵایەتیانەی کە لەژێر کاریگەری دەسەڵاتی سەرمایەدا تووشی بوو بوون ، بە تایبەت دوای چاکسازییەکانی زەوی، لە کۆمەڵگەی نەریتی و فیۆداڵی ئێراندا سەریهەڵدابوو دژی بوون، گەڕابوو. هەرچەندە کەسایەتی و هێزەکانی ئەپۆزیسیۆنی مەزهەبی شا تەیفەکی نایەکسانیان پێکهێنا و بنکە ئایدۆلۆژییەکانیان لە ئیسلامی کۆنەپەرستانە و سەدەی ناوەڕاستی خومەینیەوە دەست پێدەکرد تا دەگاتە بیری شێوە سۆسیالیستی و وردە بۆرژوازییە موجاهیدییەکان، بەڵام بڕگەی هاوبەشی بنەڕەتی هەموو ئەو کەسایەتی و هێزانە لە ئال ئەحمەد و شەریعەتییەوە بۆ ئایەتوڵڵا تاڵقانی و خومەینی و لە فەداییەکانی ئیسلامەوە بۆ نەهزەتی ئازادی و سازمانی موجاهدینی خەلق، پێکهاتبوو لە بڵاوکردنەوەی وەهم و فریکارییەکان سەبارەت بە لایەنە "پێشکەوتنخوازان و شۆڕشگێڕییەکان"ی ئیسلام و هەوەدان بۆ شێواندن و لایەن پێدانی ناڕەزایەتییەکان و خەباتی جەماوەر ئاڕاستە بکەن.بە ئاراستەی ئەو ئامانج و ئامانجانەی کە بەتەواوی دژ بەیەک و دژ بە داواکاری شۆڕشگێڕانەی کرێکاران و زەحمەتکێشان بوون؛ کرێکاران و زەحمەتکێشان بەدەست چەوسانەوەی سەرمایەداری و چەوساندنەوە و خنکاندنی دەندانە ئیمپریالیستەکانەوە دەناڵێنن و هاوشێوەکانی ئالئەحمەد و شەریعەتی لە ڕۆژئاواییبوون و لەدەستدانی داب و نەریت و کولتووری دواکەوتوانەی فیئودالی؛ جەماوەری خەڵک ناڕەزایەتیان دەربڕی بەرامبەر بە سیستەمی سەرمایەداری و هەژاری و بە یاسایەک کە ئەم سیستەمە هۆکارو سەرچاوەکەی بوو کەسانی هاوشێوەی فیداییەکانی ئیسلام و خومەینی ناڕەزایەتیان دەربڕی بەرامبەر بە هێنانەکایەی حیجاب و مافی دەنگدانی ژنان و قەدەغەکردنی لەسنگدان و ڕێوڕەسمی شمشێر لێدان؛ کرێکاران دەیانویست تەواوی سیستەمی سەرمایەداری تێکبشکێنن و هاوشێوەکانی موجاهیدینی خەلق دەیانویست پیشەسازییە مونتاژەکانی لەناوبەن و سەرمایەداریی نەتەوەیی گەشەپێبدەن و فراوانتری بکەن! وە هەر بەو شێوەیە. بەڵام بوونی ئەم دووانەیە و دژایەتی نێوان ڕەخنەی فیۆداڵی و بچووک بۆرژوازی لە دژایەتی ئیسلامیی پاشایەتی و ئیمپریالیزم لەگەڵ داواکاری شۆڕشگێڕانە، دیموکراسی و دژە ئیمپریالیزمی جەماوەری کرێکاری و زەحمەتکێش، ڕێگری لە "ئیسلامی ناڕازی" نەکرد، هەروەها لەگەڵ لێکدانەوەیەکی فیزیکی یان فیقهی خومەینی، جا چ لە شێوەی شیعەی سووری عەلەوی موجاهیدین بێت، ناتوانێت ڕۆڵی خۆی وەک ئایدۆلۆژیای پایەی پێنجەمی بۆرژوازی و ئیمپریالیزم لە نێو جەماوەری خەڵکدا بەجێبهێنێت. نەزانی و دواکەوتوویی سیاسیی جەماوەری کرێکار، پێشوەختە ئایینی و خورافاتەکان و باوەڕ و باوەڕیان بە ئیسلام کە لە لایەن چینە

ئیستغلالکار و دەسەڵاتدارەکانەوە بەدرێژایی سەدەکان لە مەشکیاندا چەندرابوو، هەروەها وەهمەکانیان سەبارەت بە لایەنەکانی "شۆڕشگێڕ". و دژە شۆڕش" "ئیمپریالیزم"ی ئیسلام کە لە لایەن هێزەکانی وەک موجاهیدەکانەوە لەناو خۆیدا سووتەمەنی پەیدرابوو، ڕێگەی نەدا جەماوەر سروشتی ڕاستەقینەی ئامانج و سیاسەتی هێزە ئایینییەکانی ئۆپۆزسیۆنی شا بزانێت و بەدیبهێنێت دژایەتییەکەی لەگەڵ بەرژەوەندی و داواکارییە شۆڕشگێڕییەکانیان. هەر لەبەر ئەم هۆکارە بوو کە کاتێک جەماوەر بە ڕوخاندنی دەسەڵاتی پاشایەتی و ڕزگارکردنی خۆی لە چەقی سەرمایە و ئیمپریالیزم ڕاوەستا، ئۆپۆزیسیۆنی ئایینی توانی سواری شەپۆلی شۆڕش بێت، کاریگەری خۆی لە نێو خۆیدا بەکاربهێنێت بۆ خزمەتکردنی دوژمنەکانیان، و ئەرکی مێژوویی خۆی لە ڕزگارکردنی سەرمایە جێبەجێ بکات و ئیمپریالیزم ڕۆڵی شۆڕش بگێڕێت؛ تا ڕادەیەک کە ئەمڕۆ بەشێک لەم ئۆپۆزسیۆنە حکوومەتی فاشیستی کۆماری ئیسلامیی پێکهێناوە و خوێنی کرێکاران و زەحمەتکێشانی بۆ پاراستن و پاراستنی حوکمی سەرمایە و سیستەمی سەرمایەداری ڕژاندووە و بەشێکی دیکەش کە خەونی دامەزراندنی دەسەڵاتێکی سەرمایەدارییە کۆماری دێموکراتی ئیسلامی. ئەو پەروەردە دەکات، چاودێرێکی دەرفەتە بۆ ئەوەی هەمان ڕۆڵ و ئەرک لە شۆڕشی داهاتووی ئێراندا بگێڕێت.

بەم شێوەیە شۆڕشی ئێران جارێکی دیکە ئەو ڕاستییەی پشتڕاستکردەوە کە ئایینی ناڕازی نەک هەر هیچ جۆرە ڕادیکالیزمێکی تێدا نییە، بەڵکوو وەک ئایینی فەرمی و دەسەڵاتدار ئامرازی ڕازیکردن و چەوساندنەوەیە، ئایدۆلۆژیا درۆیە و خزمەتکارییە ستەم و ئیستغلالکردنی چینایەتی. ئەزموونی شۆڕشی ئێران و ئەو جێگایەی کە ئەمڕۆ ئیسلام لە سیاسەتی دژە شۆڕش و سەرکوتگەرانەی وڵاتانی ئیمپریالیستی ڕۆژئاوادا دەزیویەتییەوە، نموونەیەکی زیندوو و ڕوونی ئەم ڕۆڵە و ئەدای ئایینی پرۆتستانتە. لە ئێران ساڵانێک بەر لە شۆڕش، ئیسلام ئاڵای خەباتی ڕۆشنبیران و هێزە بچووکە بۆرژوازییەکان بوو کە لە ژێر فشاری سەرمایەی گەورە و ئیمپریالیزم و لە گۆشەنیگای کۆنەپەرستانە و دواکەوتووەوە دژ بە ئیمپریالیزم ناڕەزایەتیان دەربڕی و لە ڕاستیدا لەگەڵ ئەو گۆڕانکارییە ئابووری و کۆمەڵایەتیانەی کە تووشی بوون بە حوکمی سەرمایە، بە تایبەت دوای چاکسازییەکانی زەوی، لە کۆمەڵگەی نەریتی و فیوداڵی ئێراندا سەریهەڵدابوو، دژی بوون، گۆڕابوو. هەرچەندە کەسایەتی و هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆنی مەزهەبی شا سپێکترۆمێکی نایەکسانیان پێکهێنا و بنکە ئایدۆلۆژییەکانیان لە ئیسلامی کۆنەپەرستانە و سەدەی ناوەڕاستی

خومەینییەوە دەست پێدەکرد تا دەگاتە بیری ساختەی سۆسیالیستی و بچووک بۆرژوازی موجاهیدییەکان، بەناو بەرگەی هاوبەشی بنەڕەتی هەموو ئەو کەسایەتی و هێزانە بوون لە ئەل لە ئەحمەد و شەریعەتییەوە بۆ ئایەتوڵڵا تاڵقانی و خومەینی و لە پەرستراوانی ئیسلامەوە بۆ تەڤگەری ئازادی و سازمانی موجاهدینی گەل، پێکهاتبوو لە بەناوکردنەوەی وەهم و دیماگۆگەکان سەبارەت بە لایەنە “پێشکەوتنخوازان و شۆڕشگێڕییەکان”ی ئیسلام و هەوڵدان بۆ شێواندنی و... ناڕەزایەتی و خەباتەکانی تودەی ئاڕاستە بکەن. بە ئاراستەی ئەو ئامانج و ئامانجانەی کە بەتەواوی دژ بەیەک و دژ بە داواکاری شۆڕشگێڕانەی کرێکاران و زەحمەتکێشان بوون؛ کرێکاران و زەحمەتکێشان بەدەست ئیستغلالکردنی سەرمایەداری و چەوساندنەوە و خنکاندنی دەندانە ئیمپریالیستەکانەوە دەناڵێنن و هاوشێوەکانی ئەلئەحمەد و شەریعەتی لە ڕۆژئاوایبوون و لەدەستدانی داب و نەریت و کولتووری دواکەوتوو؛ جەماوەری خەڵک ناڕەزایەتیان دەربڕی بەرامبەر بە سیستەمی سەرمایەداری و هەژاری و بە یاساییەک کە بەهۆی ئەم سیستەمەوە دروست بووە و کەسانی هاوشێوەی فیداییەکانی ئیسلام و خومەینی ناڕەزایەتیان دەربڕی بەرامبەر بە هێنانەکایەی حیجاب و مافی دەنگدانی ژنان و قەدەغەکردنی سنگ کوتین و ڕێوڕەسمی شمسێر لێدان؛ کرێکاران دەیانویست تەواوی سیستەمی سەرمایەداری تێکبسکێنن و هاوشێوەکانی موجاهیدینی خەڵق دەیانویست پیشەسازییەکانی مەجلیس لەناوببەن و سەرمایەداریی نەتەوەیی گەشە بکەن و فراوانتر بکەن! و هەر بەو شێوەیە. بەڵام بوونی ئەم دووانەیە و دژایەتی نێوان ڕەخنەی فیۆداڵی وردە بۆرژوازی لە دژایەتی ئیسلامیی پاشایەتی و ئیمپریالیزم لەگەڵ داواکاری شۆڕشگێڕانە، دیموکراسی و دژە ئیمپریالیزمی جەماوەری کرێکاری و زەحمەتکێش، ڕێگری لە “ئیسلامی ناڕازی” نەکرد، هەروەها لەگەڵ لێکدانەوەیەکی فەیزیە* یان فیقهی خومەینی، جا چ لە شێوەی شیعەی سووری عەلەوی موجاهیدین بێت، ناتوانێت ڕێگەی خۆی وەک ئایدۆلۆژیای پایەی پێنجەمی بۆرژوازی و ئیمپریالیزم لە نێو جەماوەری خەڵکدا بەجێبهێنێت. نەزانی و دواکەوتوویی سیاسیی جەماوەری کرێکار، دەمارگیری ئایینی و خورافاتەکان وئیمان و باوەڕیان بە ئیسلام کە لە لایەن چینە چەوسێنەرەکان و دەسەڵاتدارەکانەوە بەدرێژایی چەندین سەدە لە مێشکیاندا چێندرابوو، هەروەها وەهمەکانیان سەبارەت بە لایەنە “شۆڕشگێڕی و دژە ئیمپریالیستی”کەی ئیسلام کە لە ڕێگەی هێزەکانی وەک موجاهیدەکانەوە لەناو خەڵکدا پەرەی پێدرابوو، ڕێگەی نەدا جەماوەر سروشتی ڕاستەقینەی ئامانج و سیاسەتی هێزە ئایینییەکانی ئۆپۆزسیۆنی شا بزانێت و دژایەتییان

لەگەڵ بەرژەوەندی و داواکارىی□ ش□شگێڕییەکانیان خۆیاندا پەی پێبەرن. هەر لەبەر ئەم هۆکارە بوو کە کاتێک جەماوەر بۆ ڕوخاندنی دەسەڵاتی پاشایەتی و ڕزگارکردنی خۆی لە تەوقی سەرمایە و ئیمپریالیزم ڕاپ□ین، ئۆپۆزیسیۆنی ئایینی توانی سواری شەپۆلی شۆڕش بێت، کاریگەری خۆی لە نێو خەڵکدا بەکاربهێنێت بۆ خزمەتکردنی دوژمنەکانیان، ڕۆڵی و ئەرکی مێژوویی خۆی لە ڕزگارکردنی سەرمایە و ئیمپریالیزم جێبەجێ بکات و لە چنگی شۆڕش ڕزگاری بکات؛ تا ڕادەیەک کە ئەمڕۆ بەشێک لەم ئۆپۆزسیۆنە حکوومەتی فاشیستی کۆماری ئیسلامیی پێکهێناوە و خوێنی کرێکاران و زەحمەتکێشانی بۆ مانەوە و پاراستنی حوکمی سەرمایە و سیستەمی سەرمایەداری ڕژاندووە و بەشێکی دیکەش کە خەونی دامەزراندنی دەسەڵاتێکی سەرمایەدارییە کۆماری دێموکراتی ئیسلامی لە سەریدا گەشە پێدەدات ، چاوەڕوانی دەرفەتە بۆ ئەوەی هەمان ڕۆڵ و ئەرک لە شۆڕشی داهاتووی ئێراندا بگێڕێت.

بەم شێوەیە شۆڕشی ئێران جارێکی دیکە ئەو ڕاستییەی پشتڕاستکردەوە کە ئایینی ناڕازی نەک هەر هیچ جۆرە ڕادیکالیزمێکی تێدا نییە، بەڵکو وەک ئایینی فەرمی و دەسەڵاتدار ئامرازی گەوجاندن و چەوساندنەوەیە، ئایدۆلۆژیا درۆیە و خزمەتکاری ستەم و چەوسانەوەی چینایەتی.
*فەیزیە(فیضیه) قوتابخانەی ئاینیە لە قوم

تا ئێستا لە بنچینەی ڕەخنەی مارکسیستیمان لە ئایین تاوتوێ کردووە و نیشانمان داوە، یەکەم: ئایدۆلۆژیا و سیستەمی تیۆری ئایین دژ بە مەعریفە و هۆشیاری و ئیرادەی ئازادی م□ر□ڤە، دووهەم زەمین□ی مابەتیی بوون و مانەوەی ئایین پەیوەندی و بۆنەگەلی چینایەتی چەوسێنەر و سێیەمیش ڕۆڵ و ئەرکی ڕاستەقینەی دامەزراوەکە، ئایینی کۆمەڵایەتی پاراستن و چەسپاندنی ئەو پەیوەندیانە. لە درێژەی باسەکەماندا باس لە پرسی شێوە تەبلیغاتی دژی ئایین دەکەین.

٢- هەندێک خاڵ سەبارەت بە شێوازی بانگەشەی دژی ئایین
ئەنارکیزم و هەلپەرستی لە مامەڵەکردن لەگەڵ پرسی ئاییندا
لە سەرەوە باسمان لە بنەما فەلسەفیەکانی ڕێبازە ئەنارکیستی و هەلپەرستەکان بۆ ئایین کرد و گوتمان میتافیزیک، لە دوو فۆڕمی تایبەتی ئیرادەگەری و دیتەرمینیزم(حەتمیەت)دا، بنەما و جەوهەری هاوبەشی ئەم لادانانەیە. لێرەدا بە وردی لەم لادانانە دەکۆڵینەوە.

ڕەخنەی ئەنارکیستی لە ئایین لە ئیرادەگەراییەوە سەرچاوە دەگرێت: بە مانای نەبینین و ڕەچاونەکردنی پێویستی بابەتیی و کۆمەڵایەتیی هەبوونی ئایین و کاریگەرییەکەی لە نێو جەماوەری خەڵکدا لێرەوە هەوڵی ئیرادەخوازانە بۆ سڕینەوەی ئایین سەربەخۆ لە خەبات ل□ پێناو لەناوبردنی بنەما بابەتییەکانی بوونی ئەودا. ئاتەئیزم، تەوەری تەبلیغاتی ئەنارکیستی و لەناوبردنی ئایین، ئامانجی ڕاستەوخۆ و دەستبەجێی ئەوان پێکدەهێنێت. بە مانایەکی تر، بۆ ئەنارکیستەکان، ئایین لە ڕووی ڕۆڵی سیاسییەوە پەیوەندی بە خەباتی چینایەتیی□وە نییە، بەڵکو ئەوان لە دژی ئایین بەشێوەی خۆبە خۆ، شەڕ لەدژی خودا و بنەماکانی بیروباوەڕی ئایینی ڕادەگەیەنن. شەڕێک کە نەک هەر بۆ پرۆلیتاریا هیچ بەرهەمێکی نییە، بەڵکو لە ڕاستیدا، لەگەڵ پرسی ناسیاسی بوونی ئایین و پەرەپێدانی جیاوازییە ئایدیۆلۆژییەکانی نێوان کرێکاران و زەحمەتکێشان، بۆ جێخستن و قووڵکردنەوەی ئەو بۆشاییەی کە بۆرژوازی بە دابەشکردنی جەماوەر بۆ ئایینی وغەیرە ئایینی.دروستی دەکات،کۆتایی دێت.

لادانێکی دیکە کە لە ڕەخنەی نادیالکتیکیی ئایینەوە سەرچاوە دەگرێت، هەلپەرستییە.مامەڵەی هەلپەرستانە لەگەڵ ئایین، دەرئەنجامی سیاسی ڕوانگەیەکی جەبرگەرایانەیە. دیتەرمینیزم بە پێچەوانەی ئیرادەگەریە،زیینیەت وەک دەرئەنجام و ڕەنگدانەوەی یەکلایەنەی بابەتییەت دەبینێت و کاریگەریی عەقڵ و ئیرادەی مر□ق ل□ گۆڕین و دیاریکردنی بارودۆخە بابەتییەکاندا نابینێت یان کەمی دەکاتەوە. هەروەها هەلپەرستی لە مامەڵەکردن لەگەڵ ئایيندا دەڵێ “بەو پێیەی ئایین دەرئەنجامی پەیوەندییە بابەتییەکانە لە ک□م□گ□یەکی چینایەتیدا، ئەوا هەر مامەڵەیەکی جددی لەگەڵ بیروباوەڕی ئایینی جەماوەردا پێویستە دوای لەناوبردنی سیستەمی چینایەتی و تا ئەو کاتەی ک□م□گ□ی چینایەتی لە شوێنی خۆی مابێت”. ، پڕوپاگەندەی جددی و بەردەوامی دیدگای مارکسیستی سەبارەت بە ئایین کردارێکی بێهودە و بێ ئەنجامە کە دەبێتە هۆی ڕاوانی جەماوەر و دورخستنەوەیان لە کۆمۆنیزم.

هەلپەرستەکان، ڕۆڵی ئایین لە پاراستن و چەسپاندنی سیستەمی چینایەتیدا نابینن و لەوە تێناگەن کە عەقڵیەتی ئایینی جەماوەر تەنها ڕەنگدانەوەکەی نییە، بەڵکو هۆکاری مانەوەی ستەم و چەوسانەوەی چینایەتییە. بە دوورکەوتنەوە لە بەرەو پێشبردنی ئەم ڕاستییە، بە بیانووی ئەوەی کە زەمینە بابەتییەکانی بوونی ئایین هێشتا بوونیان هەیە، تەنیا یارمەتی مانەوە و پەرەسەندنی ئەو

بوارە بابەتیانە دەدەن و لە ڕاستیدا دەستی بۆرژوازی بە کراوەیی دەهێڵنەوە بۆ بەهێزکردنی ئایینی جەماوەرخەڵک.

ئەم لادانە ساڵانێکی زۆر حوکمڕانی بزووتنەوەی چەپگەرای ئێرانی کرد و کاریگەری و دەرئەنجامەکانی تا ئێستاش هەر ماون. سۆسیالیزمی وردە بۆرژوازی ئێران، چ لە سەردەمی شەش و چ لە ساڵانی ڕابردوودا، نوێنەرایەتی خراپترین و پووچەڵترین جۆری ڕوانگەی هەلپەرستانەی لە ئایین دەکرد. هێز و ڕێکخراوە پۆپۆلیستییەکان نەک هەر خۆیان لە ململانێی جددی و بەردەوام لەگەڵ خورافات و وەهمە ئایینییەکانی جەماوەر بەدوور گرت، بەڵکو لە هەندێک حاڵەتدا زیاتر لە جەماوەر وەهمیان هەبوو لەوەی ئایین "شۆڕشگێڕ" و "دژە ئیمپریالیست" بێت ، بەجۆرێک کە لە پڕوپاگەندەکانیاندا تەنانەت تا ئەو ڕادەیەی کە پشتیان بە بیروباوەڕی ئایینی جەماوەر ببەستن و لایەنە "پێشکەوتنخوازانە و شۆڕشگێڕییەکان"ی ئیسلام پشتڕاست بکەنەوە. تەنانەت لە قۆناغی دوای ڕاپەڕین و حوکمڕانی کۆماری ئیسلامیشدا، بڵاوکراوە و ڕاگەیاندن و وتار و وبەیانی تەبلیغی لەلایەن ڕێکخراوە پۆپۆلیستەکانەوە بە ناونیشانی " "بسم الله الرحمن و الرحیم"، " کەمی نەبووە. ، بە هێنانەوەی "ئایەت و فەرموودەکان" و هێنانەوەی نموونە.کار و ڕەفتاری ئیمام عەلی و حوسەن بڵاوکرایەوە و ڕەخنەی لێگیرا. بەیاننامە و وتارگەلێک کە هەوڵی سەلماندنی ڕاستی ناوەڕۆکەکەیان دا بە بانگەوازکردن بە چیرۆک و فەرموودە ئایینییەکان و بە "سوێندی حەزرەتی عەباس" بە جەماوەر و لەم ڕێگەیەوە هەوڵیان ئەدا لایەنی خۆشەویستی جەماوەر بە ڕێکخراوەکانیان بەدەست بێنن؛ بەڵام بە کردەوە جگە لە پتەوکردن و سەقامگیرکردنی وەهمە ئایینییەکان لە نەوانبیسەرەکانیان و ڕشتنی ئاو بە ئاشی کەسایەتی و هێزی ئایینییەکاندا، هیچ دەرەنجامێکی تریان نەبوو. کاریگەری ئەم شێوازە هەلپەرستانەی بانگەشەی ئایین – هەرچەندە لە فۆرمێکی توندڕەو و خراپەکاریدا نییە – هێشتا بەداخەوە لە چالاکییەکانی هەندێک لە بانگەشەکارانی حزبی کۆمۆنیستدا دەبینرێت کە بەرپرسیارن لە بانگەوازی ڕاستەوخۆ و زارەکی لەناو جەماوەردا. بۆ نموونە هاوڕێیانێک لە ڕیزەکانمان وا بیردەکەنەوە کە "هێشتا کاتی ئاشکراکردنی سروشتی کۆنەپەرستانەی ئایین لە ڕوانگەی مارکسیستییەوە نەهاتووە و ئەرکی ئێستای حزبەکەمان نییە؛ دروشمی "دین بابەتی تایبەتی تاکەکانە". " پێویستە ببتە تەوەری پڕوپاگەندەکانی ئێمە و تێپەڕین لەم دروشمە جەماوەرمان لە دورسەخاتەوە. لە بارودۆخی ئێستادا، مامەڵەی ئایدیۆلۆژی لەگەڵ ئایین لادانێکی ئەکادیمییە و کاریگەریی ئەمە

لەناو جەماوەردا لاواز دەكات و…” ئەم جۆرە بۆچوونانە لە ڕاستیدا ئەو میراتەن كە پۆپۆلیزم و تیۆری هەلپەرستانەی بانگەشەی- پرۆسە وەبۆ ئێمەی بەجێهێشتوە.

ئێستا با بزانین كۆمۆنیستەكان چۆن سنوور لەگەڵ ئەو لادانانەدا دادەنێن و شێوازی پڕوپاگەندەی كۆمۆنیستی دژ بە ئایین مانای چییە؟
ئامانجی كۆمۆنیستەكان لە بانگەشەی دژی ئایین چییە؟
لە بن□□□ترین ئاستدا ئامانجمان لە مامەڵەكردن لەگەڵ ئاییندا لابردنی وەهم و خورافاتە ئایینییەكانی جەماوەر و پەرەپێدان و ب□□اوكردنەوەی كۆمۆنیزمە لە نێو كرێكاران و زەحمەتكێشاندا. فێركردنی ماركسیزم بە هەموو لایەنەكانییەوە لە نێو بەرفراوانترین توێژی جەماوەردا – و نەك بەو جۆرەی كەشێوەكاری پۆپۆلیستیی لەبەرچاوی دەگرێت، تەنیا پڕوپاگەندەی جەماوەری بۆ هەڵوێست و دروشمی تاكتیكی- ئەركێكی ڕۆتینی و ڕانەگیراوی كۆمۆنیستەكانە. ڕەخنە لە ئایین بەدەر نییە لەم ڕێسای گشتییە. ئێمە ئەركمان لەسەر شانە كە هەموو تێڕوانینەكانی ماركسیزم لەسەر پرسی ئایین – وەك هەر پرس و دی□ردەیەكی تری كۆمەڵگەی سەرمایەداری – فێری جەماوەری چینی كرێكار و زەحمەتكێش بكەین كە بتوانن ئایدۆلۆژیای ئەم چینە قبوڵ بكەن. بە واتایەكی تر ڕەخنەگرتن و ئاشكراكردنی ئایین وەك ئایدۆلۆژیایەكی ئایدیالیستی لەسەر بنەمای نەزانی و خورافات، بەبێ گوێدانی ڕۆڵی سیاسی و كاریگەریی ئەم ئایدۆلۆژیایە لەم قۆناغە یان ئەو قۆناغەی خەباتی چینایەتیدا، بەشێكە لە خەباتی ئێمە ب□ ب□□اوبوونەوەی ماتریالیزم و سۆسیالیزمی زانستی.و هەربۆیە هیچ ئیمتیازێكی سیاسی و تاكتیكی ناتوانێت و نابێت ببێتە هۆی ئەوەی خۆمان لەم ئەركە بەدوور بگرین، هێواش بكەینەوە یان دوابخەین بۆ داهاتوو.

ب□□□ام جگە لە ئامانجی گشتی، كە ئاما□□ی□ بۆ پێویستی ڕووبەڕووبوونەوەی بەردەواممان لەگەڵ هەموو دید و باوەڕێكی خورافات و نەزانانە، مامەڵەی كۆمۆنیستەكان لەگەڵ ئایین – چ لەسەر ئاستی بانگەشەكردن و پەروەردەیی و چ لەسەر ئاستی دروشمی تاكتیكی تایبەت- هەروەها ئامانجێكی سیاسی دیاریكراوی هەیە لە پەیوەندییەكی ڕاستو□خ□دا، بەدواداچوون بۆ بەرژەوەندی چینی كرێكار و ئامانجە سیاسییەكانی دەكات لە خەباتی چینایەتیدا. ئەم ئامانجە كە گوزارشت لە سیمای سیاسی ڕەخنەی پرۆلیتاریا لە ئایین دەكات و بەو هۆیەوە جیاكردنەوەی ئەم ڕەخنەیە لە ئاتەئیزمی بۆرژوازی نیشان دەدات،كە بریتییە لە: لاوازكردن و بێلایەنكردنی ڕۆڵی كۆمەڵایەتی و

ئەرکی سیاسی ئایین وەک ئامرازێکی فریودان و هاندان و هۆکاری… دابەشبوون لە نێوان جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێشدا

بە واتایەکی تر، لە ڕوانگەی سیاسییەوە، کۆمۆنیستەکان هێزی بابەتیی و کۆمەڵایەتی ئایین، واتە ئەو ئۆرگانە پڕوپاگەندەییە کاریگەرەی کە بە هەموو ئیمکانات و تواناکانی پەرستانەکانیەوە خزمەت بە بۆرژوازی دەکات، شانبەشانی ئۆرگانەکانی سەرکوتکردن، وەک ڕاستەوخۆی خۆیان دەکەن ئامانج. ململانێی ئایدیۆلۆژیی ئێمە لەگەڵ دونیابینی ئایینی و ئاشکراکردنی ناوەرۆک و ڕۆڵی کۆنەپەرستانەکەی، هەروەها بانگەشەمان لە دەوری داخوازی تایبەتی “جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت” ئەبێت بتوانێت ئەم ئامرازە تەقلیدییەی جیاکاری و بڵاوکردنەوەی وەهم لە نێوان جەماوەردا بێکاریگەرتر و بۆرژوازی لەم ڕوانگەیەوە لەچەکداماڵین.

بە لەبەرچاوگرتن و لەبیرنەکردنی ئەم پرەنسیپە – کە لایەنە جۆراوجۆرەکانی ڕێبازی پرۆلیتاری بە ئایینەوە دەبەستێتەوە و بە یەک ئاراستەدا دەیانخاتە سەر یەک – ڕێگریمان لێدەکات کە بکەوینە ناو برەوپێدانی ئەکادیمی و بەسەرەکی دانانی نکۆڵیکردن و ڕەتکردنەوەی بوونی خودا و بنەما تیۆرییەکانی ئایین لە بانگەشەکاندا، لە لایەکی دیکەوە محافەزەکاری و بەرژەوەندیخوازی تەسک بینانە لە تەبلیغاتدا و گونجاوی دەکات لە بانگەشەکردنی دروشم و هەڵوەستە تاکتیکییە تایبەتەکانی پرۆلیتاریا لە پێوەند بە ئایینەوە وەستاوە وهەروەها بنەمای سەرەکی بانگەشە و بەرەوپێشبردنی مارکسیستیمان پیشان دەدات دژی ئایین و پەیوەندی نێوان ئەو دووانە.

با لێکۆڵینەوە لەو شێواندنە هەلپەرستانە بکەین کە لە شێوازی پەرەپێدانی دروشمی “جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت” بە مەبەستی ڕوونکردنەوەی بابەتەکە.
دروشمی “دین بابەتی تایبەتی خەڵکە” وەک هێنانەخوارەوەی داواکاری “جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت”!
کۆمۆنیستەکان هەمیشە خوازیاری “جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت” بوون. ئامانجی ئێمە لە خستنەڕووی ئەم داواکارییە کە مانای تایبەتی بە وردی لە بەرنامەی حیزبی کۆمۆنیستی ئێراندا ڕوون کراوەتەوە، لاوازکردن و پوچەڵ بکەینەوە تا ئەو جێگایەی کە دەکرێت هەژموونی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئایین و دەستوەردانەکانی لە ژیانی کۆمەڵایەتیدا سنووردار بکەین و لە لایەکی دیکەوە هەلومەرجی گونجا و لەبارتر بە ململانێی ئایدیۆلۆژی لەگەڵ جیهانبینی ئایینیدا دابین

بکەین.

بەڵام بەزۆری ئەو بانگەشەکارانەی کە بەردەوام لە خەمی ڕەنجاندن ودورکەوتنەوەی جەماوەردان، ئەم دروشمە لە مانا و ناوەڕۆکی ڕاستەقینەی خۆی خاڵی دەکەنەوە و بە کردەوە دەیکەنە ئامرازێک بۆ “شاردنەوە” ی بیروباوەڕەکانیان سەبارەت بە [illegible] و سروشتی ئایین. داوای جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت لە شێوەی دروشمێکی بەرگریکارانە و بەسووددا، کە لە نێو جەماوەردا پڕوپاگەندە دەکرا وەک ئەوەی پشتیوانی کۆمۆنیستەکان بۆ ئایینی تایبەت و ڕێککەوتن لەگەڵ بیروباوەڕی ئایینی تاکەکان ڕابگەیەنێت، یان بەلای زۆرەوە بۆ بەلایەنی بەرامبەر ئەم بیروباوەڕانە ڕادەگەیەنن، ئەوان لەناو خەڵکدا بانگەشەی بۆ دەکەن و ڕوونی دەکەنەوە.

ئەنگڵس و لینین چەندین جار لە مامەڵەکردن لەگەڵ ئەو جۆرە لادانانەی هەڵپەرستانەدا ڕایانگەیاندووە کە کۆمۆنیستەکان ئایین بە بابەتی تایبەت دەزانن، نەک لە پەیوەندیدا بە خۆیان و حزبی کۆمۆنیستەوە، بەڵکو لەگەڵ دەوڵەتدا. ئەوان بە ڕوونی ڕوونیان کردۆتەوە کە تا ئەو شوێنەی کە پەیوەندی بە پرۆلیتاریا و حزبەکەیەوە هەیە، کۆمۆنیستەکان ناتوانن و نابێ لەگەڵ ئایین وەک بابەتێکی تایبەت ڕازی بن یان تەنانەت بەلایەن بن لە بەرامبەریدا.

ڕاستە لەبانگەشەکانماندا داواکاری “جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت” لە شێوەی دروشمی “ئایین بە بابەتی تایبەتی تاکەکان هەژمار بکرێت” دادەڕێژین. بە ڵام ئە م شێوە ی دە ربڕینە، بە پێچە وانە ی لێکدانە وە ی هەڵپەرستەکانەوە، بە هۆی خواستی ئێمە بۆ پابە ندبوون و سازشکردن لە گە ڵ بیروباوە ڕ و دەمارگیرییە ئایینییەکانی خە ڵک وە رنە گیرا، بە ڵکو دروشمێکە کە ، جگە لە نیشاندانی دژایە تی لە گە ڵ ئایین وەک بابەتێکی دەوڵەتی، پابەندبوونمان بە پرەنسیپی ئازادی بە کۆت وبەندی باوەڕ و دەربڕینەوە نیشان دەدات، گوزارشت لە مەرجی بێچوون دەکات. واتە جەخت لەسەر ئەو پرەنسیپە دەکاتەوە کە پرۆلیتاریا چ وەک ئۆپۆزسیۆن و چ دوای بەدەستهێنانی دەسەڵات، بە توندی دژی پێنابردنە بەر زۆرەملێ و هێز و هاندان و لێپێچینەوە و پشکنینی بیروباوەڕ و دروستکردنی هەڵاواردن و سنووردارکردنی یاسایی بەرامبەر بە کەسانی ئایینی و ڕەخنەگرتن و ڕەتکردنەوەی باوەڕبوون باوەڕی ئایینی لە کۆمەڵگەدا ڕێگە بە هیچ میتۆدێکی تر نادات جگە لە خەباتی تیۆری و ڕۆشنگەری و پەروەردە و ڕازیکردن. بەڵام هەڵپەرستەکان نە دەتوانن و نە دەیانەوێت لە هیچ کام لەم خاڵە ئاشکرایانە تێبگەن. ئەوان لەوە تێناگەن کە ئێمە

ئایین بەبێ گوێدانە ئەوەی سەربەخۆیە لە حکومەت یان نا، بە تلیاکی جەماوەر و ئامرازێک بۆ هۆشبردنیان دەزانین و ئەگەر داوای جیاکردنەوەی ئایین لە حکومەت بکەین، بە وردی بۆ ئەم هۆکارە کە ئەمە هەموو ئەو شێواز و ڕێگایانەمان دەوێت، بە فۆرمی و یاسایی پێویستە پێشخستنی ئەم تلیاکە لەلایەن حکومەتەوە لە کۆمەڵگادا بە تەواوی و بە توندی هەڵبوەشێتەوە.

لە ڕاستیدا شێوازی بانگەشەی ئەم بانگەشەکارانەی کە لایەنگری ئایینێکی تایبەت، بەکاری ئەوکارمەندی دژە ماددەی هۆشبەرە کە پێی وایە شەڕەکەی لەگەڵ دابەشکەرانی ماددە هۆشبەرەکان بە واتای بەرگریکردن و پشتیوانیکردنە لە بەکارهێنانی شەخسیی ماددە هۆشبەرەکان!

ڕوونە کە "خەباتێکی لەو شێوەیە" جگە لە بڵاوبوونەوەی زیاتری ئالوودەبوون بە ئایین لە نێو جەماوەری خەڵکدا، هیچ دەرەنجامێکی دیکەی نابێت، واتە دەرئەنجامێک کە بە تەواوی دژایەتییە لەگەڵ ئەوەی کە ئێمە لە پلانی "جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت"دا بەدوایدا دەگەڕێین ".
بانتر نەڕۆشتن لە دروشمی "جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت" تێڕوانینێکی هەلپەرستانەیە بە چەمکی دروشمی تاکتیکی
شێوازێکی تری شێواندنی زانستی بەچوونەکانی مارکسیزم بە ئایین کە لە ڕاستیدا تەنها جۆرێکی تری لادانە لە جۆری یەکەم، ئەوەیە کە بە سنووردار بمێنێتەوە و لە بانگەشە لە دروشمی "جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت" تێپەڕ نەکات. ئەمە شێوازی کاری ئەو بانگەشەکارانەیە کە سەرەتا بانگەشەو تەرویج بۆ دیوارێکی چینی لێک جیا دەکەنەوە، ئەرکی ئامۆژگاری ئەکادیمی بۆ بنەما و بناغەی بیروباوەڕییەکان بە یەکەمیان دەسپێرن و بە دووەمیان پەیڕەوکردنی تێبینییەکان و قەدەغەکراوەکان، پاشان بەو ئەنجامە دەگەن کە: "تێپەڕ بوون لە دروشمی تاکتیکی جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت لە پڕوپاگەندەدا هەڵەیەکی تاکتیکییە کە هەرگیز نابێت بانگەشەکار ئەنجامی بدات."
ئەم دەستە بانگەشەکارە نەک هەر ڕەخنەی مارکسیستی لە جیهانبینیی ئایینی و ئاشکراکردنی سروشتی ئایین بە پەیوەندیدار بە کارەکانیانی خۆیان نازانن- چونکە پەیوەندی بە بەرەوپێشبردن و خەباتی ئایدیۆلۆژییەوە هەیە! - بەڵکو لە ڕاستیدا پێیان وایە قسەکردن لەسەر ئەو بەچوونانە لەتمە کارەکانیان دەدات و ئەرکی بانگەوازکردنیان تێکدەدات.

بەڵام ڕاستییەکە ئەوەیە کە بەبێ پشت بەستن بە هەموو بەچوونە

مارکسیستەکان سەبارەت بە ئایین، مەحاڵە بەرگری لە ڕەوایەتی داواکاری "جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت" بکرێت، یان باشتر بڵێین بەرگریکردنێکی پرۆلیتاریانە لەم داواکارییە. چونکە خەڵک، بەو پێیەی بەشی بانگەشەو و برەوپێدانیانی مێشک و زیرەکیان لەیەکتر جیا نەکردۆتەوە، بێ گومان لەو بانگەشەکارانە دەپرسن کە تەنها بە دروشمی دابڕانی ئایین لە دەوڵەت ڕازین: بۆ دەبێ دین لە دەوڵەت جیا بکرێتەوە؟ وە بانگەشەکارەکانی ئێمە، ئەگەر نایانەوێت وەڵامی ئەم پرسیارە بدەنەوە بە سادەیی بە لەقاودانی تاوانەکانی ئایەتوڵڵا خومەینی، واتە لە ڕاستیدا لە هەڵوێستی موجاهیدەکانەوە، و داوای جیاکردنەوەی مەلاکان لە حکومەت بکەن، یان ئەگەر نەیانەوێت' وەیان ئەگەر نەیانەوێت بکەونە پێگەی لیبڕاڵەکانەوە و جیابوونەوەی ئایین لە حکومەت بە جیابوونەوە لە هەر جۆرێک ئایدۆلۆژیایەک لە حکومەت درێژ بکەنەوە و بەم شێوەیە ببنە بانگەشەکاری دیموکراسی سەرو چینایەتی، لەم حاڵەتەدا ناچارن بە بیسەرانیان ڕوون بکەنەوە ئەو ڕاستییەی کە ئایین پشتگیری لە بەرژەوەندیی چەوسێنەران دەکات و سیستەمی سەرمایەداری دەپارێزێت. وە ڕوونکردنەوەی ئەم ڕاستییە تەنها بە پشت بەستن بە تەواوی ڕەخنەی مارکسیستی لە ئایین مومکینە و مەیسەرە و نەک بە ئەم یان ئەو هەڵوێست و دروشمە تایبەتە. پێویستە هەمیشە ئەم پرەنسیپەمان لەبیر بێت کە ڕاستگۆیی تاکتیکی ئێمە لە مامەڵەکردن لەگەڵ هەر پرسێکدا بە ئایینیشەوە سەرچاوەی گرتووە لە ئایدۆلۆژیای مارکسیستی ئێمەوە، وە ئەگەر بە گەیشتن بە ئامانجە تاکتیکی و کاتیەکان بەکار بهێنرێت و لەو بانگەشانەی کە بە گەیشتن بەو ئامانجە ئەنجام دەدرێن ئەگەر هەوڵی ئەوە بدەین سازش لەسەر ئایدیۆلۆژیامان بکەین، ڕەسەنایەتی خۆمان لەدەست دەدەین.

جگە لەم لادانە باوانە، میتۆد و شێوە هەلپەرستەکانی دیکە لەلایەن بانگەشەکارە پۆپۆلیستەکانەوە بەکاردەهێنرێن بۆ خۆدزینەوە لە بڵاوکردنەوەی هەڵوێستە کۆمۆنیستییەکان لەسەر ئایین، کە لێرەدا بە پێویستی نازانین باسیان بکەین. ئێمە تەنیا ئەوە بیردەخەینەوە و جەخت لەوە دەکەینەوە کە ئەو بانگەشەکارانەی کە بە هەر هۆکارێک بێت، ئامانجی سیاسی پرۆلیتاریا لە شەڕی دژ بە ئاییندا لەبیر دەکەن یان نەیانبینیوە- واتە تا دەتوانن ئەم خەنجەرە چەند سەرەی بۆرژوازی لاواز و پەکبخەن لە بەرگریکردن لە هەژموونی چینایەتی خۆیان، تەنانەت ئەگەر لە دڵەوە ڕێککەوتنی خۆیان لەگەڵ بنەماکانی دیدگاکانی مارکسیزم لە دژی ئایین ڕابگەیەنن، بە ناچاری بەم یان جۆری دیاری کراو لە چالاکییە تەبلیغییەکانی خۆیاندا لە پرۆلیتاریا

دوور دەخەنەوە و دەبنە بانگەشەکاری بەچوونی چینەکانی تر.

لە سێ خاڵی سەرەکی باسەکەم سەبارەت بە شێوازی بانگەشە دژی ئایین کورت دەکەمەوە.

١- لەسەر ئاستی گشتی و وەک بنەمایەکی بنەڕەتی شێوازی کاری کۆمۆنیستی، بەرەوپێشبردن و بڵاوکردنەوەی هەموو ڕوانگە مارکسیستییەکانە سەبارەت بە ئایین، وەک بەشێک لە پەروەردەکردن و ئاشناکردنی جەماوەر بە ئایدیۆلۆژیای مارکسیزم، پرسێکی شوناسی و یەکێکە لە ئەرکە پشوو هەڵنەگرەکانی کۆمۆنیستەکانە.

٢- ئامانجی تایبەتی کۆمۆنیستەکان لە مامەڵەکردن لەگەڵ ئاییندا لە قاودان و لاوازکردن و بێلایەنکردنی ڕۆڵ و ناوەرۆکی کۆنەپەرستانەی ئایین وەک ئەرگانێکی گەوجاندن و فریودانی بۆرژوازییە. ململانێی ئایدیۆلۆژیی ئێمە لەگەڵ دونیابینی ئایینی، هەروەها بانگەشە لە دەوری دروشمی تایبەت و تاکتیکی سەبارەت بە ئایین، خزمەت بەم مەبەستە دەکات.

٣- داواکاری "جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت" ئامانجی لاوازکردنی هەژموونی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئایین و ڕەخساندنی هەلومەرجی لەبارترە بۆ پێشخستنی خەباتی ئایدیۆلۆژی دژ بە دونیابینی ئایینی. بۆیە بە پێچەوانەی تێڕوانینی پۆپۆلیستی، دژایەتیکردنی کۆمۆنیستەکان بۆ ئایین وەک بابەتێکی دەوڵەتی بەو مانایە نییە کە لەگەڵ ئایین وەک بابەتێکی تایبەت هاوڕان، بەرگری کۆمۆنیستەکان لە شەرعیەتی داواکاری "جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت" تەنیا مومکینە بە ئاشکراکردنی ماهیەتی کۆنەپەرستانە و ڕۆڵی ئایین مەیسەرە.

ئەو ڕۆڵ و پێگە سیاسییەی کە ئایین ئەمڕۆ لە خەباتی چینایەتیدا پەیدایکردوە لە ڕووبەڕووبوونەوەی بۆرژوازی لەگەڵ پرۆلیتاریای ئێرانیدا، پێویستیی بە ناسین و تێگەیشتنێکی قووڵ لە ڕەخنەی پرۆلیتاریانەی ئایین و شێوازی دروست و پرەنسیپی بانگەشەیی زۆرتر و زۆرتری هەیە بە حیزبەکەمان. ئەگەر شۆڕشی ئێران ئیمپریالیزم و بۆرژوازی ناچارکرد تا میکرۆبی نەفامی و دڕندەیی ئایینی ، ئەم پاسەوانانەی سەدەکانی ناوەڕاست ئیستغلال و چەوساندنەوەی چینایەتی بە ناوی ئەوانەوە بنێردرێنە سەر شانۆ؛ هه روه ها ئه م ده رفه ته مێژوویه ی به پرۆلیتاریای ئێران دا تا ده رکه وتنی هۆشیاری چینایه تی و ئیراده ی خۆی واته حیزبی کۆمۆنیستی ئێران دابمه

زرێنێت. بەم شێوەیە شۆڕشی ئێران شەڕی نێوان مەعریفە و هۆشیاری بە نەزانی و خورافاتەوە گەیاندووەتە بەریەککەوتنی ڕاستەوخۆی نێوان پرۆلیتاریا و بۆرژوازی. وەرە لەم شەڕەدا مزگێنی دەری ڕاستەقینەی زانین و هۆشیاری بیت.

5ی بەهمەنی ١٣٦٢

سێپتەمبەری ١٩٨٤ لە بەرەو سۆسیالیزم(بسوی سوسیالیزم)ی ژمارە١ی
وەرزی دووهەمدا بڵاوکراوەتەوە